

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกแห่งโลกาภิวัตน์ทำให้การเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาแม่ กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนไม่อาจละเลยได้ เพราะการมีความรู้และความสามารถใช้ภาษาได้มากกว่าหนึ่งภาษาเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของชีวิตไม่ว่าจะในด้านการศึกษาเล่าเรียนหรือการทำงานอาชีพ ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในปีพุทธศักราช 2558 ประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ได้มีข้อตกลงให้อาเซียนรวมตัวเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันให้สำเร็จเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบมาถึงภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นการรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปีพุทธศักราช 2558 การเตรียมความพร้อมของเด็กไทยในด้านภาษา ตามนโยบายของรัฐบาลไทยในการสนับสนุนให้เด็กไทยเรียนภาษาเพิ่มมากขึ้น ก่อนที่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะเข้ามามีบทบาท ทำให้การเรียนรู้ภาษาต่าง ๆ ของเด็กไทย กลายเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งภาษาที่ได้รับความสนใจเป็นอันดับต้นคือ ภาษาอังกฤษและภาษาจีน โดยเฉพาะภาษาจีนกลางได้กลายเป็นภาษาที่คนไทยให้ความสนใจและตื่นตัวที่จะเรียนรู้กันมากขึ้น จำนวนคนที่เรียนภาษาจีนมีอัตราการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยผู้เรียนส่วนใหญ่ล้วนมีเป้าหมายเพื่อต้องการสร้างข้อได้เปรียบในการสมัครงาน การเติบโตในหน้าที่การงาน และโอกาสในการติดต่อทางธุรกิจ

การที่องค์กรการสหประชาชาติจัดให้ภาษาจีนกลางเป็นหนึ่งในห้าภาษาหลักที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารขององค์กรการสหประชาชาติ ภาษาจีนกลางจึงเป็นภาษาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากต่อภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก และเป็นภาษาที่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนภาษาต่างประเทศหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในประเทศไทย ภาษาที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมาคือภาษาจีนกลาง เนื่องจากการเข้าร่วมลงทุนของนักธุรกิจชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ได้หวันฮองกง และสิงคโปร์มีมากขึ้น รวมถึงการที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามามีบทบาทในส่วนของประชาคมอาเซียนบวกสาม ผนวกกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนอย่างรวดเร็ว นั้น ทำให้ภาษาจีนกลางมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการติดต่อสื่อสารและการทำธุรกิจต่อตลาดแรงงานของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภาคการท่องเที่ยว ธุรกิจภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการร่วมลงทุนต่าง ๆ ล้วนทำให้ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้าน

ภาษาจีนกลางมีมากขึ้นตามไปด้วย การสื่อสารภาษาจีนกลางได้อย่างคล่องแคล่วถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ การประกอบธุรกิจ การสร้างโอกาสทางธุรกิจ รวมถึงการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาจีนกลางมีความได้เปรียบมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีผู้สนใจเรียนภาษาจีนกลางมากขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยซึ่งได้จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนกลางในหลักสูตรระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษา นอกจากนี้ มีโรงเรียนหรือสถาบันสอนภาษาเอกชนระบบเปิดหลักสูตรภาษาจีนกลางอีกจำนวนมาก ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น จึงเห็นได้ว่าความต้องการเรียนรู้ภาษาจีนกลางของผู้เรียนทั้งในวัยเรียนและวัยทำงานเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอันนำไปสู่การใช้ภาษาจีนกลางเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพมีเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด เป็นเหตุให้จำนวนโรงเรียนหรือสถาบันสอนภาษาจีนกลางเอกชนมีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการจัดการศึกษาเอกชนโรงเรียนในลักษณะนี้นั้น ถือเป็นการขยายโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนในระบบโรงเรียนสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้อีกด้วย โดยเป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่มีการยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนจากโรงเรียนในระบบ ทั้งด้านอายุผู้เรียน ระยะเวลาในการเรียน สถานที่เรียน เป็นต้น เนื่องจากการเรียนในลักษณะนี้นั้นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงมีความยืดหยุ่นมากกว่าของโรงเรียนในระบบ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรที่นอกจากมีหลักสูตรภาษาจีนทั่วไปในระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงแล้ว ยังมีหลักสูตรเฉพาะทางที่เน้นตามความสนใจของผู้เรียนด้วย อีกทั้งในด้านสื่อการสอน ผู้สอนมีอิสระในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับหลักสูตรที่โรงเรียนหรือสถาบันสอนภาษาเปิดสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559 : 1-2)

จากบทความวิจัยของ Lertpiang (2016) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ของสำนักงานรับจัดทำบัญชีจังหวัดลำปาง พบว่า ระดับการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง และความพร้อมในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ มีความพร้อมด้านวิชาชีพบัญชี ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านภาษาตามลำดับ จะเห็นได้ว่าความพร้อมทางด้านภาษาจะอยู่ในลำดับสุดท้าย เพราะฉะนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาตั้งแต่ระดับการศึกษาระดับต้น ๆ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยที่แสดงว่ามีประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยาวนาน แต่ยังพบปัญหาต่าง ๆ หลายประการ คือ ประสิทธิภาพผลการเรียนต่ำ ผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและแบบเรียนที่ใช้ใน

ประเทศไทยขาดความเหมาะสม (Nuansri, 2015) แบบเรียนที่นิยมใช้ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในระบบหรือนอกระบบ มีการใช้แบบเรียนที่ผลิตจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนวิธีการสอนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนที่จะดึงดูดใจให้ผู้เรียนตั้งใจและสนใจเรียนภาษาจีน การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยโดยทั่วไปยังใช้ระบบเก่าซึ่งเน้นการท่องจำ อ่าน คัด เขียน โดยไม่เกิดแรงจูงใจในการที่จะนำไปใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งตำราที่ใช้ต่าง ๆ ยังมีความล้าหลัง และจากการอภิปรายของผู้บริหารและครูกว่า 150 คน จาก 124 โรงเรียนทั่วประเทศ พบว่า ปัญหาหลักอยู่ที่เรื่องครูผู้สอน การขาดหลักสูตรและแบบเรียน (ศูนย์จีนศึกษา, 2551 : 28) ซึ่งสอดคล้องกับ Xiaoxin She (2554 : 3) ที่ได้ทำการพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาจีนโดยใช้บริบทของท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เนื่องจากการเรียนการสอนภาษาจีนประสบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือที่ใช้สอนกับนักศึกษาซึ่งผลิตในสาธารณรัฐประชาชนจีนเนื้อหาไม่มีความยาก เกินไป จำนวนคำศัพท์ตอบทมิ้มมาก และมีเนื้อหาค่อนข้างไกลตัว ยากที่จะเข้าใจหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2549 : 3-4) ที่กล่าวว่า สังคมไทยได้เกิดกระแสนิยมเรียนภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการปฏิสัมพันธ์ร่วมมือทางการค้า เศรษฐกิจ สังคม และในภาคบริการที่จำเป็นต้องใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสาร จึงทำให้ประชากรกลุ่มต่าง ๆ สนใจเรียนภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่เป็นอยู่ขณะนี้คือ หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาหรือเหมาะสมกับผู้เรียนที่อยู่ในวัยทำงาน และความหลากหลายของระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน การขาด สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม การขาดครูสอนภาษาจีนที่มีคุณภาพ รวมถึงบุคลากรที่ใช้ภาษาจีนได้ในระดับดีที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติและการแข่งขันในเวทีโลก ปัญหาเหล่านี้ทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการการเรียนภาษาจีนและความต้องการใช้บุคลากรที่มีความสามารถด้านภาษาจีนได้ทันการณ์

จุดมุ่งหมายในการเรียนภาษาจีน คือ เพื่อการสื่อสาร การเรียนภาษาทุกภาษานั้นพื้นฐานเบื้องต้นคือการออกเสียง ถ้าผู้เรียนออกเสียงไม่ถูกต้อง ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ ยังส่งผลต่อการสื่อสารด้วย การออกเสียงจึงเกี่ยวกับการฟังและการพูด ดังนั้นจึงต้องฝึกการฟังและการพูดให้ถูกต้องและชัดเจน อันดับแรกในการเรียนภาษาจีนนั้นต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการออกเสียง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่ออนาคตของผู้เรียนโดยตรง (Shi Lei, 2554) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับการออกเสียงอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้เรียนต้องรู้ทักษะการออกเสียงที่ดี จึงจะทำให้สามารถสื่อสารและฟังผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ ผู้เรียนต้องเรียนการออกเสียงให้ถูกต้อง เพื่อจะได้สามารถสื่อสารในสิ่งที่ตนเองอยากสื่อสารออกไปให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ ตัวอย่างเช่น การเรียนภาษา ผู้เรียนต้องจำคำศัพท์ ถ้าไม่มีการออกเสียงเข้ามาช่วยจะทำให้ไม่สามารถจดจำคำศัพท์นั้นได้ หรือถ้าจำได้อาจจำได้เพียงสั้น ๆ จากประสบการณ์การเรียนการสอน

ภาษาต่างประเทศ ระหว่างการเรียนรู้ภาษาถ้าผู้เรียนได้ออกเสียงมาก ๆ และออกเสียงเป็น ประจำสม่ำเสมอจะทำให้จำคำศัพท์และความหมายได้ดีขึ้น (Lu Sheng, 2553) ดังนั้นการอ่าน เป็นทักษะทางภาษาที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ และการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ภาษาใดภาษาหนึ่งนั้น โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาที่สองซึ่งไม่ใช่ภาษาประจำชาติของผู้เรียน ต้องให้ความสำคัญกับการฝึกการอ่านออกเสียง เพราะการอ่านออกเสียงมีความสัมพันธ์กับการสะกดคำ จะช่วยการฝึกสะกดคำและออกเสียงหน่วยเสียงในภาษานั้นให้ถูกต้องและชัดเจน ดังที่นักวิจัยทางภาษา บอยด์ (Boyd, 1970 อ้างถึงใน วรณิ โสมประยูร, 2553 : 135) กล่าวว่า “การอ่านและการสะกดคำมีความสัมพันธ์กันในแง่ของการใช้ทักษะทางภาษามากพอสมควร เด็กสะกดคำต่าง ๆ ที่เขาสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องและแม่นยำกว่าคำที่เขาอ่านไม่ออก”

ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทสำคัญมากที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนอ่านเข้าใจ ครูต้องคิด และแสวงหาสื่อหรืออุปกรณ์การเรียนการสอนและเทคนิควิธีใหม่ ๆ มาปรับปรุงการเรียนการสอน อยู่เสมอ โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาษาจีนหากมีการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้และจดจำได้นานขึ้น ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกระบวนการคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถใช้อธิบายลักษณะของการเกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ มีอยู่หลากหลายทฤษฎีเป็นต้นว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์และบรูเนอร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย และทฤษฎีปัญญาวงของการัดเนอร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้เป็นข้อมูลสำคัญที่ครูผู้สอนได้นำไปเป็นหลักในการสร้างสรรค์กระบวนการต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การฝึกให้เด็กรู้จักคิด มีหลักการที่สำคัญ คือ กระบวนการทำงานของสมอง ความสามารถของบุคคลในเรื่องเขาวนปัญญาหรือสติปัญญาของบุคคลแต่ละด้านที่ถูกควบคุมโดยสมองแต่ละส่วน (ทิตนา แคมมณี, 2557 : 64-89) เทคนิคการใช้ผังกราฟิกหรือแผนผังทางความคิด ที่ประกอบด้วยความคิดหรือข้อมูลที่สำคัญเชื่อมโยงกัน อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น เป็นอีกเทคนิคหนึ่ง ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้การเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและจดจำได้นาน ผังกราฟิกยังเป็นเครื่องมือทางการคิดได้ดี เนื่องจากการสร้างความคิดมีลักษณะเป็นนามธรรมอยู่ในสมอง จำเป็นต้องมีการแสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ผังกราฟิกเป็นรูปแบบของการแสดงออกของความคิดที่สามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างเป็นระบบชัดเจนและอย่างประหยัดเวลาด้วย การใช้ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ 4 ประการด้วยกัน (Bromley et al., 1995 : 7-8 อ้างถึงใน ทิตนา แคมมณี, 2557 : 388) คือ 1) การแยกแยะข้อมูลเพื่อให้เห็นองค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โน้ตขึ้นได้ง่ายขึ้น 2) หากสมองมีการจัดโครงสร้างความรู้ไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ จะช่วยเรียกความรู้เดิมที่อยู่ในโครงสร้างทาง

ปัญญาออกมาใช้เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ได้ง่ายขึ้น 3) ผังกราฟิกที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักของเรื่อง มีลักษณะเป็นภาพซึ่งง่ายต่อการที่สมองจะจดจำมากกว่าข้อความที่ติดต่อกันยืดยาว 4) การใช้ผังกราฟิก มีลักษณะเป็นทั้งภาพและข้อความ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) ผังกราฟิกที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปมีอยู่เป็นจำนวนมากและจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการค้นพบกราฟิกแบบใหม่ ๆ จากการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ผังกราฟิกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้คือ ผังความคิด (Mind Map) ของโทนี บูซาน (Tony Buzan) ซึ่งเป็นผู้คิดริเริ่มนำความรู้เรื่องสมองมาปรับใช้กับการเรียนรู้ โดยพัฒนาการจากการจดบันทึกแบบเดิมที่จดบันทึกตัวอักษรเป็นแถว ๆ เปลี่ยนมาเป็นบันทึกด้วยคำ ภาพ สัญลักษณ์แบบแผ่รัศมีออรอบ ๆ ศูนย์กลาง เหมือนการแตกกิ่งก้านของต้นไม้โดยใช้สีเส้น และพบว่าสามารถนำไปใช้กับกิจกรรมอื่น เช่น การวางแผน การตัดสินใจ การช่วยจำ การแก้ปัญหา การนำเสนอ และการเขียนหนังสือ Mind Map เป็นการนำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเขียน Mind Map เกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมองหรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือ สมองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวากจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทคอร์ปัสคัลโลซัม เป็นเสมือนสะพานเชื่อม (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2549 : 79-87) ซึ่งมีผลงานวิจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Map) อาทิเช่น เบอร์รี่ (Berry, 2011 : 153-A) ; โดซาน (Dosanjh, 2011 : 1735-A) ; วรรณญา สินธุสำราญ (2555 : 45) ; Cao Lingjing (2556 : บทคัดย่อ) ; จิรา พันโอเย็น (2556 : 66) ; วรอนงค์ โททองคำ (2556 : 38-39) และนพพร ทรงวิชา (2559 : 119-120)

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของความเจริญและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาการและเทคโนโลยี เป็นยุคข้อมูลข่าวสารและอยู่ในโลกที่ไร้พรมแดน ความจำเป็นที่ประเทศต่าง ๆ ต้องนำการศึกษาตลอดชีวิตไปเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศนั้น เพราะการศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมประชาชนให้มีความพร้อม ให้มีภูมิคุ้มกันที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทันและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม แนวคิดและหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตในเชิงทฤษฎีสรุปได้ดังนี้ การศึกษามีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ เน้นความเสมอภาคความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา ควรมีความยืดหยุ่นหลากหลายรูปแบบและวิธีการ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลาและสร้างแรงจูงใจให้บุคคลเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 3-4) และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย

เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 ในเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการเชื่อมโยงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แผนนโยบายมีโครงสร้างหลักสูตรเป็นเพียงกรอบเท่านั้น โรงเรียนและครูมีอิสระกำหนดวิธีการสอนการเรียนรู้เต็มที เปิดกว้างให้มีหลักสูตรที่หลากหลาย และให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป. : xv-xvi)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นสำหรับสังคมโลกปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยยังมีข้อจำกัดเรื่องการศึกษา ติดตามไม่ทันความรู้ใหม่ ๆ กับความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาตลอดเวลา (สินีมาศ สร้อยศิริ และดิน ปรัชญพฤทธิ, 2550) หลักการสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือผู้เรียนจะต้องสามารถรับผิดชอบเรื่องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Breen and Mann, 1997) อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ด้วยตนเองต้องอาศัยครูผู้สอนในการสาธิตวิธีการแก้ไขสิ่งผิดและบอกวิธีการเรียนให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นกัน ส่วนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ก็เป็นหน้าที่ของผู้เรียนที่จะต้องรู้และห้องเรียนภาษาเป็นสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Nunan, 1997) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองมาจากความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ ซึ่ง Littlewood (1999) ได้อธิบายส่วนประกอบของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศด้วยตนเองประกอบด้วย แรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้และทักษะ ดังนั้น ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาหนึ่ง ที่เป็นการเรียนรู้รายบุคคล มีการสร้างและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการทดลองใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพก่อนนำมาใช้จริง เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี หลักจิตวิทยาในด้านยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ด้วยการให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ความสะดวกในการเรียนรู้ และทราบความก้าวหน้าของตนเองซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้อย่างหนึ่ง (Thorndike, Gagne', Bloom, Gardner อ้างถึงในสำลี รักสุทธี (2553 : 34-36) ; Kemp and Dayton (1985 : 13-15) ; เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต (2528 : 3) ; สุนันท์ สังข์อ่อน (2528 : 134) ; ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2539 ก : 119-120) ; จินตนา ไบกาซุย์ (2542 : 258) ; ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2551 : 112-115) ; วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551 : 271) ผลการวิจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองในภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีน อาทิเช่น บุปผา อยู่ทรัพย์ (2555 : 189) ; นาดยา แก้วใส และผอบ พวงน้อย (2553 : บทคัดย่อ) ; วัชร หงส์อนุรักษ์ (2556 : บทคัดย่อ) ; วรชมน เสริมขวัญกุล และอรรจนา ไชยอนันต์สิน (2558 : 31) และวิษณุสุตา ภูษณะวิวัฒน์ (2558 : บทคัดย่อ)

จากการที่สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียง (สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียง) มีฐานะเป็นหน่วยงานพัฒนาวิชาการ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ หลักสูตร สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา บุคลากร และระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแก่สถานศึกษาในภูมิภาคและภาคีเครือข่าย และจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประเภทการศึกษาต่อเนื่อง วิธีเรียนทางไกล ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายและประชาชนในภูมิภาค โดยเปิดหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ ครอบคลุมเนื้อหาในด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาชุมชนและสังคม ตลอดจนเนื้อหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กอปรกับการที่ผู้ศึกษาได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำหลักสูตรของสถานศึกษา หลักสูตรการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน ผู้ศึกษานอกจากจะทำหน้าที่ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำหลักสูตรแล้ว ยังมีหน้าที่และรับผิดชอบงานวิจัยของส่วนฝึกอบรมและวิจัยทางการศึกษา แล้วยังได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรภาษาจีนเพื่อการสื่อสารให้กับสถาบันการศึกษาทางไกล เป็นวิทยากรสอนภาษาจีนเพื่อการสื่อสารให้กับหน่วยงาน/สถานศึกษา กศน.หลายแห่ง เนื่องจากผู้ศึกษาได้ผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 -2551 ได้รับโอกาสให้เดินทางไปอบรม-สัมมนาครูสอนภาษาจีนหลักสูตรระยะสั้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 10 ปี ได้สอบวัดระดับความรู้ความสามารถทางภาษาจีนพร้อมกับได้หนังสือรับรองความสามารถวิชาชีพครูสอนภาษาจีนระดับสากลจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มีประสบการณ์การเรียนและการสอนภาษาจีนมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2549 จวบจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลและปัญหาความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และความรู้ความสามารถแล้ว จึงได้จัดทำชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map ขึ้น สำหรับนักศึกษาประเภทการศึกษาต่อเนื่อง วิธีเรียนทางไกล เพื่อเสริมทักษะผู้เรียนในด้านการใช้ภาษาจีนซึ่งเป็นหนึ่งในภาษาอาเซียนที่สำคัญ สามารถนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map
2. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map โดย
 - 3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map
 - 3.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map

สมมติฐานของการศึกษา

1. ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาประเภทการศึกษาต่อเนื่อง วิธีเรียนทางไกล ของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก รุ่นที่ 20 ปีพ.ศ. 2559 จำนวน 59 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาประเภทการศึกษาต่อเนื่อง วิธีเรียนทางไกล ของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยภาคตะวันออก รุ่นที่ 20 ปีพ.ศ. 2559 จำนวน 52 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970 : 607-610 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2555 : 179)

2. สื่อที่ใช้ในการศึกษา

สื่อที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การออกเสียงภาษาจีนกลาง มีเนื้อหา 3 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 เสียงพยัญชนะ

เรื่องที่ 2 เสียงสระ

เรื่องที่ 3 เสียงวรรณยุกต์

ตอนที่ 2 คำในภาษาจีนกลาง มีเนื้อหา 4 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 คำนาม และคำสรรพนาม

เรื่องที่ 2 คำกริยา คำกริยานุเคราะห์ และคำกริยาวิเศษณ์

เรื่องที่ 3 คำคุณศัพท์ คำบอกจำนวน และคำลักษณนาม

เรื่องที่ 4 คำบุพบท คำสันธาน คำเสริม คำอุทาน และคำเลียนเสียง

ตอนที่ 3 ส่วนประกอบประโยคภาษาจีนกลาง มีเนื้อหา 6 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 บทประธาน

เรื่องที่ 2 บทกริยา

เรื่องที่ 3 บทกรรม

เรื่องที่ 4 บทขยายนาม

เรื่องที่ 5 บทขยายบทกริยา

เรื่องที่ 6 บทเสริม

ตอนที่ 4 จำนวน ตัวเลข วัน เดือน ปี และกาลเวลา มีเนื้อหา 2 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 จำนวน และตัวเลข

เรื่องที่ 2 วัน และเวลา

ตอนที่ 5 สำนวนภาษาจีนกลาง มีเนื้อหา 4 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 การทักทาย แนะนำตัว กล่าวชม และกล่าวลา

เรื่องที่ 2 การขอบคุณ ขอโทษ ขออนุญาต และขอความช่วยเหลือ

เรื่องที่ 3 การนัดหมาย โทรศัพท์ อวยพร เทศกาล และงานอดิเรก

เรื่องที่ 4 ร้านค้า ร้านอาหาร และโรงแรมที่พัก

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาจากชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map

3.2.2 ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map

4. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในรุ่นที่ 20 ปี พ.ศ.2559 ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 5 สัปดาห์

5. เกณฑ์การประเมิน

5.1 เกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ คือ

คะแนนกิจกรรมท้ายตอนระหว่างเรียน (E_1) /คะแนนทดสอบหลังเรียน (E_2) ตามเกณฑ์ 80/80

5.2 เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากชุดการเรียนรู้ คือ

คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน

5.3 เกณฑ์ในการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อชุดการเรียนรู้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการสร้างชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- 1.2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้
- 1.3 การทดลองใช้ชุดการเรียนรู้
- 1.4 การประเมินผลและปรับปรุงชุดการเรียนรู้

2. ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map หมายถึง ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผู้ศึกษาสร้างและพัฒนาขึ้น ด้วยการนำเทคนิคการใช้ผังความคิด (A Mind Map) และเทคนิค การใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizers) แบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเขียนชุดการเรียนรู้ ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map ถ่ายทอดความคิดและเนื้อหาสาระ โดยใช้ภาพ สี สัน เส้น และการโยงใย แทนการเขียนแบบธรรมดาเป็นบรรทัดยาว ๆ ใช้การอธิบายและสื่อความหมาย ด้วยข้อความสั้น ๆ ง่าย ๆ บรรจุในรูปทรงประเภทต่าง ๆ ด้วยการใช้สัญลักษณ์ เส้น สี สัน รูปภาพ ให้ดูเด่น สะดุดตา และสวยงาม เสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะในการคิด อย่างต่อเนื่องของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงความคิดรวบยอด และรายละเอียดเนื้อหาที่สำคัญเข้าด้วยกันในรูปของ Mind Map แบบประยุกต์ที่สะดวกต่อความเข้าใจ จดจำได้ทนนาน ทำให้เห็น เนื้อหาในภาพรวม เนื้อหาตามการจำแนกแต่ละกลุ่มได้ชัดเจน เป็นการออกแบบสื่อนวัตกรรม การเรียนรู้ภาษาแบบแมกกาซีน สรุปความรู้แบบองค์รวมอย่างง่าย ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีนที่ดูยากให้ดูง่ายขึ้น

3. ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ หมายถึง อัตราส่วนระหว่างประสิทธิภาพของ กระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_1 / E_2) ของชุดการเรียนรู้ ที่ได้ประเมินตามเกณฑ์ ที่กำหนด 80/80 ซึ่งหมายความว่าดังนี้

80 ตัวแรก คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน เป็นค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ ของคะแนนจากการทำกิจกรรมท้ายตอนระหว่างเรียน (E_1)

80 ตัวหลัง คือ ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เป็นค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของคะแนน จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E_2)

4. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา หมายถึง คะแนนของนักศึกษาที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

5. ความพึงพอใจของนักศึกษา หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักศึกษาหลังจากใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

5.1 ด้านกายภาพ หมายถึง ความสวยงาม และความเหมาะสมของรูปแบบ ขนาดเอกสาร ขนาดตัวอักษร และความสะดวกต่อการนำไปใช้ของชุดการเรียนรู้

5.2 ด้านเนื้อหา หมายถึง ความชัดเจนเข้าใจง่าย การจัดลำดับความยากง่ายของเนื้อหา ความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน และความเป็นประโยชน์ของเนื้อหาในการนำไปใช้ปฏิบัติงานของชุดการเรียนรู้

5.3 ด้านกิจกรรม หมายถึง ความน่าสนใจ ความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ความเหมาะสมของกิจกรรมกับระดับผู้เรียน ความยากง่ายของกิจกรรม และความสามารถในการเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนของชุดการเรียนรู้

6. นักศึกษา หมายถึง บุคคลที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาประเภทการศึกษาต่อเนื่อง วิชาเรียนทางไกล ของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 20 ปีพ.ศ. 2559

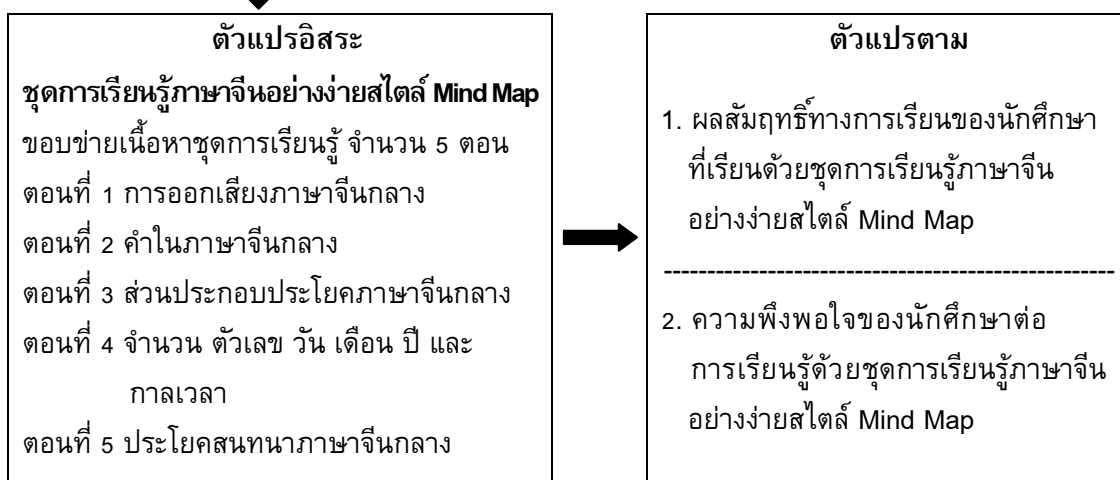
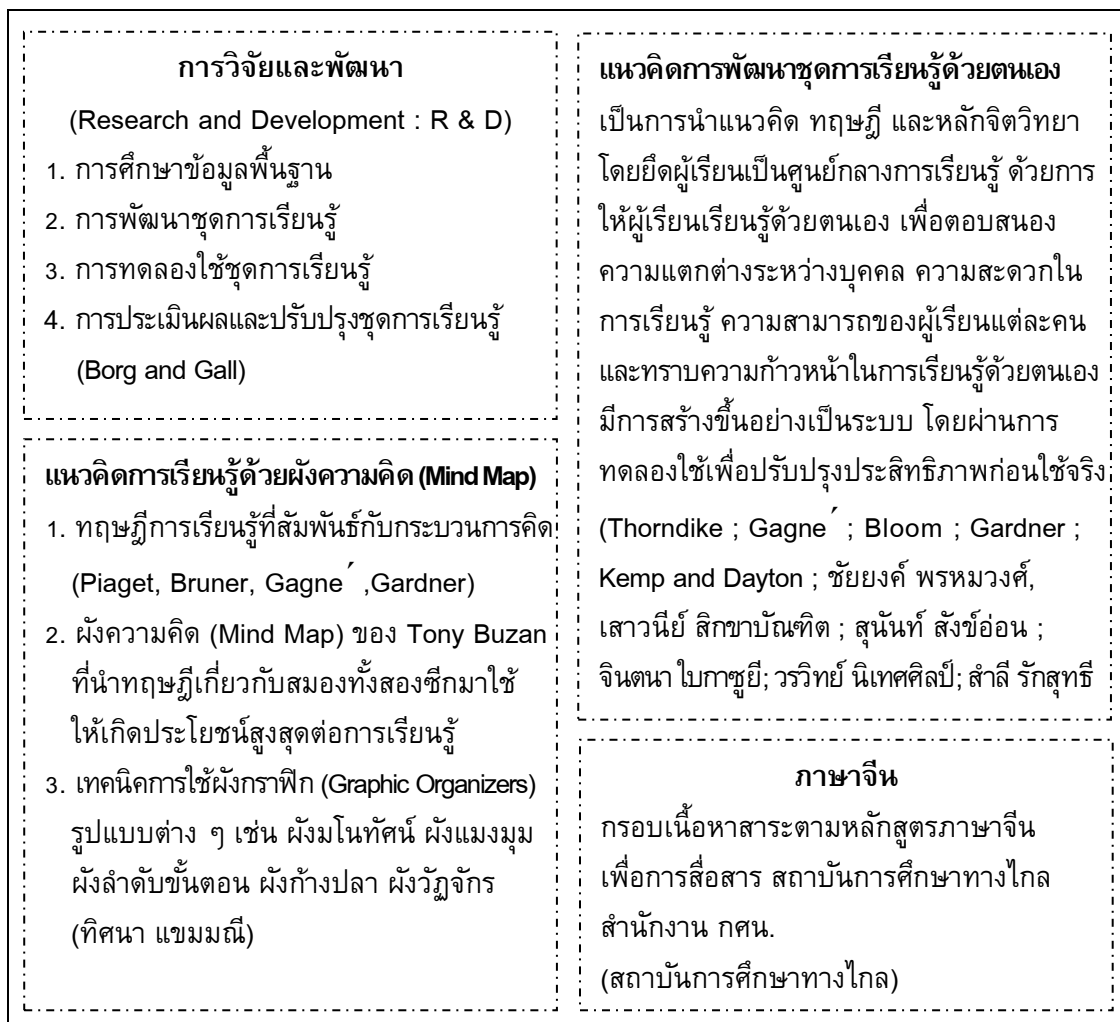
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานศึกษาได้สื่อนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภาษาจีนอย่างง่ายสไตล์ Mind Map เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้หรือเพิ่มทักษะทางด้านภาษาจีน

2. เป็นข้อมูลในการใช้สื่อนวัตกรรม ชุดการเรียนรู้ สำหรับหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่จะดำเนินการเปิดสอนภาษาจีน

3. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงาน หรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ภาษาจีน ในการนำข้อมูลไปใช้วางแผนดำเนินการปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ หรือสื่อนวัตกรรมในลักษณะอื่น ๆ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย